

Språklig polisservice

Arbetsgruppen för språklig polisservice, slutrapport

2/2013

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för språklig polisservice Polisinspektör Niina Koivisto ordförande Överinspektör Kirsi Hack sekreterare Överkommisarie Maria Hoikkala sekreterare (sv.)	Typ av publikation Arbetsgruppens slutrapport Uppdragsgivare Polisstyrelsen Datum för tillsättandet av organet 1.3.2013	
Publikation (även den finska titeln) Arbetsgruppen för språklig polisservice, slutrapport Kielelliset poliisipalvelut -työryhmän loppuraportti		
Publikationens delar Bilagor: KPMG Ab:s undersökningsresultat: Tillgången på språklig service i samband med polisens tjänster 2013 Slutrapport Nationalspråksstrategin och praktiska verktyg		
Referat <p>Enligt statsrådets rambeslut 4.4.2012 genomför man under åren 2014–2015 en reform av polisens förvaltningsstruktur (PORA III), genom vilken man stärker polisenheternas funktionsförmåga genom att minska enheternas antal och genom att omvärdera enheternas verksamhetsfält. Särskild uppmärksamhet fästs vid att öka effektiviteten och att lätta på organisationen. Utgångspunkten i PORA III har varit att den språkliga polisservicen tryggas och att svenska språkets ställning inte försvagas. Enligt resultatavtalet för år 2013 som ingåtts mellan inrikesministeriet och Polisstyrelsen skall Polisstyrelsen trygga förverkligandet av de språkliga rättigheterna i PORA III reformen av förvaltningsstrukturen.</p> <p>Myndigheters språkliga förpliktelser regleras utgående grundlagens (731/1999) 17 §. Oftast är det fråga om i 1 och 2 momentet tryggade rätten att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt det allmännas skyldighet att tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällsliga behov enligt lika grunder. Förverkligandet av dessa rättigheter preciseras i språklagen som en allmän lag (423/2003) och i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003), men också i förvaltningsområdenas speciallagstiftning. Grundlagens 17 § 3 moment reglerar andra språkens ställning och användning. Samerna och romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Om samiska språkets ställning stadgas skilt i samiska språklagen (1086/2003).</p> <p>KPMG Ab har på uppdrag av Polisstyrelsen i juni 2013 genomfört en mot medborgarna riktad undersökning till stöd för reformen av polisens förvaltningsstruktur. Syftet med arbetet har varit att utreda hur polisens service på de undersökta språken (finska, svenska, samiska och teckenspråk) förverkligas när medborgarna är i kontakt med polisen. Resultaten visar att efterfrågan på finskspråkig service i jämförelse med de andra undersökta språken är dominerande, men att det ändå finns en märkbar efterfrågan på service på de andra undersökta språken. Inom de olika undersökta serviceområdena fördelar sig efterfrågan på språklig service i hög grad enligt samma mönster (finska ca 70 %, svenska ca 20 %, samiska ca 2 % och teckenspråk ca 8 %). Efterfrågan på finsk och teckenspråkig service omfattar geografiskt hela landet, medan efterfrågan på svenskspråkig och samisk service är koncentrerad till vissa områden.</p>		
Nyckelord Språklig polisservice, nationalspråk, samiska språk, teckenspråk, språkkunskap, utveckling.		
Seriens namn och nummer Polisstyrelsens publikationsserie 2/2013		
ISSN-L 1798-7121	ISSN (tryckt) 1798-7121	ISSN (elektronisk) 2242-5640
ISBN (tryckt) 978-952-491-535-9	ISBN (elektronisk) 978-952-491-536-6	
Sidantal 32	Språk svenska	Sekretessgrad Offentlig
Utgivare Polisstyrelsen		

Innehåll

1	Inledning.....	5
2	Omständigheter som skall beaktas vid rättslig bedömning.....	7
2.1	KPMG Ab:s undersökning om tillgång på språklig polisservice och resultat.....	7
2.2	Förpliktande stadganden för myndigheter i språkliga ärenden....	8
2.3	Språkkunskaper som förutsätts i polisförvaltningens uppgifter...	10
2.4	Tillgång på polisservice på samiska	18
3	Arbetsgruppens förslag till utveckling av språklig polisservice.....	21
3.1	Utvecklingsåtgärder som berör Polisstyrelsen.....	21
3.2	Utvecklingsåtgärder som berör polisenheterna.....	23
3.3	Utvecklingsåtgärder som berör Polisyreshögskolan	25
3.4	Utvecklingsåtgärder som berör polisens kommunikation	26
3.5	Slutord	27
4	Källor.....	28
5	Bilagor.....	29
5.1	KPMG Ab: Tillgången på språklig service i samband med ..... polisens tjänster 2013 slutrapport	29
5.2	Nationalspråksstrategin och praktiska verktygen	29

1 Inledning

Reformen av polisens förvaltningsstruktur är polisens mest betydande produktivetsprojekt vars syfte är att genom att lätta förvaltnings- och ledningsstrukturer trygga den operativa polisservicen till nuvarande nivå. Riksdagens grundlagsutskott har konstaterat i sitt betänkande från år 2009 att det är nödvändigt att göra en bedömning av de språkliga konsekvenserna särskilt när de administrativa omläggningarna kan påverka språkgruppernas faktiska möjligheter att få tjänster på sitt eget språk.¹ Vid reformen av polisens förvaltningsstruktur skall förutom språkliga konsekvenser även beaktas produktivets-, resultats-, lednings-, resultatstyrnings-, personal- samt intressentgruppsperspektiv. Det är således fråga om en utmanande reform för polisen.

Det första skedet av reformen av polisens förvaltningsstruktur PORA I trädde i kraft 1.1.2009. I PORA I reformen minskade man lokalpolisens polisinrättningsars antal från över 90 till 24 stycken. I detta sammanhang grundade man regionala enheter i enlighet språklagens (423/2003) 6 § 2 moment för att trygga den svenskspråkiga polisservicen. De regionala enheterna grundades genom statsrådets förordning om distrikten för polisinrättningarna i häradena, förordningen trädde i kraft 1.1.2009.

I det andra skedet av reformen av polisens förvaltningsstruktur PORA II genomförde man strukturreformen för polisens riksomfattade enheter, polisens högsta ledning, polisens länsledning och polisinrättningen i Helsingfors fr.o.m. 1.1.2010. I PORA II som trädde i kraft i början av år 2010 fogades en bestämmelse om den regionala enhetens behörighet och administrativa ställning, varför de språkliga konsekvenserna inte bedömdes desto mera.²

Enligt statsrådets rambeslut 4.4.2012 genomför man under åren 2014–2015 en reform av polisens förvaltningsstruktur (PORA III), genom vilken man stärker polisenheternas funktionsförmåga genom att minska enheternas antal och genom att omvärdera enheternas verksamhetsfält. Särskild uppmärksamhet fästs vid att öka effektiviteten och att lätta på organisationen. Projektgruppen som har tillsatts pga. PORA III har också till sin del bedömt eventuella språkliga konsekvenser som strukturreformen medför. Utgångspunkten i PORA III har varit att den språkliga polisservicen tryggas och att svenska språkets ställning inte försvagas.

Enligt resultatavtalet för år 2013 som ingåtts mellan inrikesministeriet och Polisstyrelsen skall Polisstyrelsen säkerställa förverkligandet av de språkliga rättigheterna i PORA III reformen av förvaltningsstrukturen. Polisens verksamhet på de båda nationalspråken skall säkerställas vid förundersökning och annan myndighetsverksamhet så att de språkliga rättigheterna förverkligas. Tillgång på

---

¹ GrUB 1/2010

² Inrikesministeriets redogörelse Dnr2013/111

polisservice på samiska skall tryggas och riktlinjerna i nationalspråksstrategin skall beaktas. Dessutom skall enligt resultatavtalet Polisstyrelsen bedöma de regionala enheternas verksamhet och utveckla praxisen av föreläsningssarvoden.³

I Polisstyrelsen har man i början av 2013 beslutat att i ovannämnda syfte bedöma polisservicens faktiska språkliga tillgänglighet. För detta syfte har Polisstyrelsen tillsatt 26.3.2013 genom beslutet 2020/2013/1216 en *arbetsgrupp för språklig polisservice* för tiden 1.3.–31.10.2013. Arbetsgruppens uppgift har varit att bedöma hur språklig polisservice förverkligas då medborgarna utträtt ärenden hos polisen samt bistå vid upprättandet av en utomstående redogörelse som berör saken. Arbetsgruppens arbete har begränsats till nationalspråken finska och svenska, de samiska språken och teckenspråken. Perspektivet har varit medborgarperspektivet: tillgången på språklig polisservice sedd ur medborgarens perspektiv. Eftersom polisförvaltningens interna tjänstespråksärenden hör i väsentlig utsträckning till tryggheten av tillgången på tillräcklig språklig polisservice har även dessa inkluderats i arbetsgruppens arbete.

Som arbetsgruppens ordförande har fungerat polisinspektör Niina Koivisto från Polisstyrelsen och som medlemmar polisinspektör Jorma Laitinen från Polisstyrelsen, överinspektör Kirsi Hack från Polisstyrelsen, biträdande polischef Kimmo Markkula från polisinrättningen i Västra Nyland, biträdande polischef Pekka Melleri från polisinrättningen i Österbotten, överkommisarie Arto Pekkala från polisinrättningen i Lappland, kriminalkommisarie Patrik Karlsson från polisinrättningen i Östra Nyland, kriminalinspektör Maarit Salomaa från Helsingfors polisinrättning, överkommisarie Maria Hoikkala från polisinrättningen i Egentliga Finland, kriminalkommisarie Ove Storvall från polisinrättningen i Mellersta Österbotten och Pedersöre samt lärare Anu Haikansalo från Polisyrkeshögskolan.

Arbetsgruppen har samlats fem gånger samt hört som sakkunniga representanter från inrikesministeriet och Sametinget.

Arbetsgruppen har under sommaren 2013 genomfört en undersökning av servicenivån. Det har varit frågan om en enkät som riktats medborgarna och där man har utrett tillgången på polisservice på finska och svenska, nordsamiska samt teckenspråk. Undersökningen har gjorts av KPMG Ab. Undersökningen har främjats av bl.a. inrikesministeriet, Svenska Finlands folkting, Finlands Dövas Förbund rf och Yle Saame.

Arbetsgruppen har bekantat sig förutom med lagstiftningen, de högsta laglighetsövervakarnas avgörandepraxis och nationalspråksstrategin också med statsrådets berättelse om tillämpningen av språkberättelsen 2013.⁴ Arbetsgruppen har utrett möjligheten för Polisstyrelsens och polisenheternas

³ Inrikesministeriets och Polisstyrelsens resultatavtal för år 2013

⁴ Statsrådet har godkänt som ett principbeslut nationalspråksstrategin som gäller finska och svenska och som indelas i ett långsiktigt strategidokument och statsrådets åtgärder för regeringsperioden 2011–2015.

tjänstemän att i sitt arbete tillämpa de praktiska verktyg som finns som bilaga i nationalspråksstrategin. I denna slutrapport framför arbetsgruppen de mest centrala utvecklingsåtgärderna för tryggheten av tillgången på språklig polisservice.

2 Omständigheter som skall beaktas vid rättslig bedömning

2.1 KPMG Ab:s undersökning om tillgång på språklig polisservice och resultat

KPMG Ab har på uppdrag av Polisstyrelsen i juni 2013 genomfört en mot medborgarna riktad undersökning till stöd för reformen av polisens förvaltningsstruktur. Syftet med arbetet har varit att utreda hur polisens service på de undersökta språken (finska, svenska, samiska och teckenspråk) förverkligas när medborgarna är i kontakt med polisen. Den gällande lagstiftningen förpliktar inte myndigheterna att ordna tolkning på teckenspråk i alla situationer. Teckenspråkiga har dock alltid rätt att använda teckenspråk i samband med förundersökning. Förundersökningsmyndigheten bör ombesörja tolkningen eller ordna en tolk på statens bekostnad. Polisstyrelsen har ansett att det ur ett medborgarperspektiv är viktigt att även utreda behovet av tjänster på teckenspråk. Av denna anledning har teckenspråket tagits med i denna undersökning.

Undersökningen har fokuserat på polisens övervaknings- och larmverksamhet (senare polispatrullering), tillståndsförvaltningen, brottsutredningen, den generella rådgivningen, elektronisk kundkontakt via nätsidorna och polisens kommunikation. Resultatanalysen bygger på 1088 erhållna svar.

Resultaten visar att efterfrågan på finskspråkig service i jämförelse med de andra undersökta språken är dominerande, men att det ändå finns en märkbar efterfrågan på service på de andra undersökta språken. Inom de olika undersökta serviceområdena fördelar sig efterfrågan på språklig service i hög grad enligt samma mönster (finska ca 70 %, svenska ca 20 %, samiska ca 2 % och teckenspråk ca 8 %). Efterfrågan på finsk och teckenspråkig service täcker geografiskt hela landet, medan efterfrågan på svenskspråkig och samisk service är koncentrerad till vissa områden.

På basis av resultaten är tillgången på finskspråkig service mycket god oberoende av serviceområde och kommun där kundkontakten ägt rum. De som

önskat få service på finska har nästan utan undantag upplevt sig få mycket bra eller åtminstone bra språklig service när de har varit i kontakt med polisen eller när de har använt polisens tjänster.

Enligt resultaten har de svenskspråkiga det näst bäst ställt. Av dem som önskat sig svenskspråkig service har över 40 % upplevt att den språkliga servicen förverkligats mycket väl eller väl. Å andra sidan har så gott som lika många personer upplevt att de fått dålig eller att de inte fått service på svenska överhuvudtaget. Enligt svaren är det mest utmanande serviceområdet, när det gäller svenskspråkig service, polisens övervaknings- och larmverksamhet (polispatrullering). Geografiskt sett upplevs tillgången på svensk service vara bäst i Vasa, Jakobstad och Korsholm, medan den upplevdes vara sämst i huvudstadsregionen och å andra sidan just i Vasa.

Av dem som önskat sig service på samiska har 10 % upplevt att den språkliga servicen har förverkligats väl, medan ingen har upplevt att den språkliga servicen skulle ha förverkligats mycket väl. Två tredjedelar (66 %) har upplevt att de inte har fått service på samiska överhuvudtaget när de har varit i kontakt med polisen eller när de har använt polisens tjänster. Personerna med samiska som modersmål var dock sammanlagt enbart 31 stycken. De största utmaningarna med den samiska servicen fanns i polispatrulleringen och i den elektroniska kundkontakten. Inom området där det finns efterfrågan på samisk service är tillgången till service på samiska enligt undersökningen störst i Utsjoki kommun och minst i Enare kommun.

Av dem som önskat sig service på teckenspråk har 17 % upplevt att den språkliga servicen har förverkligats mycket väl eller väl när de har haft att göra med polisen eller när de har använt polisens tjänster. Över hälften (57 %) har upplevt att de inte har fått service på teckenspråk överhuvudtaget och 10 % upplevde att servicen på teckenspråk har förverkligats dåligt. De största utmaningarna med den teckenspråkiga servicen fanns i polisens kommunikation, polispatrulleringen och tillståndsförvaltningen. Geografiskt sett upplevdes tillgången på teckenspråkig service enligt undersökningen vara bäst i Uleåborg samt sämst i Helsingfors.

Resultatet av undersökningen om tillgången på språklig polisservice finns i mera omfattad form som bilaga i denna slutrapport (bilaga 1).

2.2 Förpliktande stadganden för myndigheter i språkliga ärenden

Myndigheters språkliga förpliktelser regleras utgående grundlagens (731/1999) 17 §. Oftast är det fråga om i 1 och 2 momentet tryggade rätten att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt det allmännas skyldighet att tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella

och samhälleliga behov enligt lika grunder. Förverkligandet av dessa rättigheter preciseras i språklagen som en allmän lag (423/2003) och i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003), men också i förvaltningsområdenas speciallagstiftning. Grundlagens 17 § 3 moment reglerar andra språkets ställning och användning. Samerna och romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Om samiska språkets ställning stadgas skilt i samiska språklagen (1086/2003).⁵

Enligt grundrättighetsreformens förarbeten var inte syftet med grundrättighetsreformen att ändra grunderna för språklagstiftningen som då var i kraft. De språkliga rättigheterna har i regeringsformen traditionellt alltid haft en betydelsefull ställning.⁶ I samband med grundrättighetsreformen har antagandet varit att den gällande språklagen och andra stadganden som gäller språket har varit i balans med grundlagen.⁷

Grundlagens 6 § innehåller bestämmelserna om jämlikhetsprincipen: alla är lika inför lagen och ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas bl.a. på grund av språket. Enligt grundlagens 22 § skall det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Stadgandet förutsätter av det allmänna grundlagvänlig verksamhet och tolkning av lagstiftningen.

Enligt grundlagens 17 § är Finlands nationalspråk finska och svenska. Var och ens rätt hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk tryggas genom lag. Enligt stadgandet skall det allmänna tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder.

Enligt grundlagens 122 § 1 moment skall när förvaltningen organiseras en indelning i sinsemellan förenliga områden eftersträvas så att den finsk- och svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder.

Språklagens 23 § föreskriver om myndigheternas skyldighet att förverkliga de språkliga rättigheterna i praktiken. Myndigheterna skall i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. En tvåspråkig myndighet skall betjäna allmänheten på finska och svenska. Myndigheten skall både i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken. När en tvåspråkig myndighet tar kontakt med enskilda individer eller juridiska personer skall myndigheten använda deras eget språk, om den vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan få reda på det, eller använda både finska och svenska.

---

⁵ JO:s berättelse 2012

⁶ RP 309/1993 och GrU 9/2002

⁷ RP 92/2002

Myndigheten skall självant ge servicen på finska eller svenska språket och utan att kunden behöver åberopa sina rättigheter. De språkliga rättigheterna skall förverkligas också i praktiken. Detta betyder t.ex. att blanketter, webbsidor och annat material skall vara lika lätt tillgängligt på båda nationalspråken och att man inte får be kunden att växla språk.

2.3 Språkkunskaper som förutsätts i polisförvaltningens uppgifter

Enligt 5 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003), senare språkkunskapslagen, skall behörighetsvillkor som gäller finska och svenska alltid fastställas i lag eller förordning om personens arbetsuppgifter omfattar betydande utövning av offentlig makt i förhållande till individens rättigheter och skyldigheter. Av denna orsak har man i samband med ikraftträdandet av språklagen och språkkunskapslagen tillagt fr.o.m. 1.5.2004 i polisförvaltningsförordningen en ny 16 a § (286/2004) i vilkens 2–3 moment stadgas om språkkunskapskrav för polismän, polisinspektörernas väktare och överväktare:

Vid en tvåspråkig myndighet är språkkunskapskravet för andra tjänster som polisman än de som avses i 1 mom. goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. Vid en enspråkig myndighet krävs goda muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket.

Vid en tvåspråkig myndighet är språkkunskapskravet för en tjänst som väktare och överväktare vid en polisinspektion goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket. Vid en enspråkig myndighet krävs goda muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket.

Från och med år 2009 har i fyra polisinspektioner fungerat en tvåspråkig regional enhet, med svenska som majoritetsspråk. Av denna orsak har man tillagt i polisförvaltningsförordningens 16 a § (1032/2007) fr.o.m. 1.1.2009 ett nytt 3 moment i vilken man stadgar om de regionala enheternas språkkunskapskrav:

Vid en sådan regional enhet inom en tvåspråkig polisinspektion där majoritetens språk är ett annat än majoritetens språk i polisinspektionen, är språkkunskapskravet för andras tjänster som polisman än de som avses i 1 mom. goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom ämbetsdistriktet för den regionala enheten, samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket (15.11.2007/1032).

Om det som behörighetsvillkor som gäller polisuppgiftens utbildning finns alternativa examen på olika nivåer bestäms behörighetsvillkoren för språkkunskapen enligt den lägsta examen. I polisförvaltningsförordningens 16 a § 1 moment hänvisas till 6 § i språkkunskapslagen, med stöd av vilken bestäms behörighetsvillkoren för språkkunskaper till de polistjänster där behörighetsvillkoren är högskoleexamen (en eller flera alternativa högskoleexamina) och inte alternativa andra examina på annan nivå.

Är högskoleexamen enligt lag eller förordning behörighetsvillkor för en statlig anställning, krävs vid tvåspråkiga myndigheter utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. Vid en enspråkig myndighet krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket.

I språkkunskapslagen eller polisförvaltningsförordningen (158/1996) stadgade språkkunskapskrav gäller både tjänstemän som utnämns till stadigvarande eller tjänsteförhållande på viss tid. Den tidigare beskrivna språkkunskapslagens paragraf tillämpas också på de polisförvaltningens civiluppgifter där behörighetsvillkoret som gäller utbildningen är examen på högskolenivå (en eller flera alternativa högskoleexamina). Sådana uppgifter finns inom polisförvaltningen endast några, bl.a. i Polisstyrelsen, Centralkriminalpolisen och Polisyreshögskolan. Till andra polisförvaltningens civiluppgifter finns inte stadgande behörighetsvillkor som gäller utbildning eller språkkunskaper. Redan i arbetsplatsannonserna skall informeras om hurdana språkkunskaper man i praktiken förutsätter eller som räknas till förmån för sökanden. Dessa önskemål om sökandens språkkunskaper är inte förpliktande.

Fastän det i polisförvaltningen inte innan 1.5.2004 stadgades om tjänstemäns språkkunskapskrav bibehölls dock polismännens språkkunskapskrav. Motsvarande språkkunskapskrav fanns nämligen i de gamla, i början av år 2004 upphävda lagen angående den språkkunskap som skall av statstjänsteman fordras (149/1922) 1 § (222/1935) och samma lags verkställighetsförordning (312/1922) 1 § (419/1935). Om behörighetsvillkoren som gäller polisförvaltningens väktares och överväktares språkkunskaper stadgades inte alls innan 1.5.2004.

Visande av språkkunskapsbehörigheten och undantag

Såsom tidigare har beskrivits, ändrade ikraftträdandet av polisförvaltningens språkkunskapskrav 1.5.2004 inte polismännens faktiska språkkunskapskrav. I polisförvaltningen borde man redan tidigare ha tillämpat de språkkrav för polismän som 1.5.2004 antecknades i polisförvaltningsförordningen. Polisernas språkkunskapskrav och visande av språkkunskap hade dock inte iakttagits i praktiken på ett helt relevant sätt.

Statsrådets förordning om bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen (481/2003) reglerar hur man kan visa det andra inhemska språkets språkkunskap. Med stöd av stadgan kan språkkunskapen visas antingen genom språkexamina eller i samband med vissa studier. Ur polisförvaltningens personuppgiftsregister är det inte möjligt att få uppgifter om antalet tjänstemän eller statistik över tjänstemän som utfört språkexamen.

Såsom tidigare konstaterats hade man inom polisförvaltningen under årens lopp fjärrmat sig från de krav som i lagstiftningen ställdes för polismännens språkkunskaper och visandet av dem. I förordningens bestämmelse om ikraftträdande (286/2004) tryggade man således innan polisförvaltningens språkkunskapskrav trädde i kraft 1.5.2004 de till stadigvarande tjänst utnämndas behörighet till sin egen tjänst samt för språkkunskapskravens del till motsvarande uppgifter inom polisförvaltningen. Justitieministeriet gav 29.9.2004 en rekommendation om tillämpningen av ikraftträdelsebestämmelserna för att säkra en enhetlig tillämpning (JM 29.9.2004 7/58/2004). I praktiken har en del av de tjänstemän som definierades i ikraftträdelsebestämmelsen utfört språkexamen vid ett annat sammanhang. Förutom ovan beskrivna ikraftträdelsebestämmelse berör även följande undantag polisförvaltningens språkkunskapskrav.

Den tidigare nämnda ikraftträdelsebestämmelsen om polisförvaltningens språkkunskapskrav tryggade inte ställningen för de polismän som innan 1.5.2004 arbetade utan stadigvarande tjänst i tjänsteförhållande för viss tid eller som var utan ordinarie tjänst inom polisförvaltningen. Man ansåg att dessa hade råkat i en besvärlig situation och därför beviljades de en dispens från språkkunskapskraven som berörde polisuppgifter. Med stöd av ett beslut av inrikesministeriet beviljas dessa personer dispens utan andra särskilda motiveringar som beviljandet annars skulle förutsätta. Med stöd av språkkunskapslagens 9 § är personerna jämställda med de polismän som utnämnts till stadigvarande tjänst innan 1.5.2004 och de polismän som examinerats från Polisskolan under tiden 1.5.2004–10.11.2006. Vid beredningen av beslutet bedömde man att det var fråga om några tjugotal som råkade i denna situation. En del av dessa tjänstemän har senare utfört språkexamen vid ett annat sammanhang.

Den som studerar till polisens grundexamen har fr.o.m. 1.12.2006 kunnat visa med ett språkprov som hört till studierna den språkkunskap som polisförvaltningens språkkunskapskrav förutsätter. I förordningen om polisutbildningen fogades (1032/2006) en ny 7 a §. Då språkkraven för polisförvaltningen trädde i kraft 1.5.2004 innehöll polisens grundexamen inte ännu ett prov som visade kunskaperna i det andra inhemska språket. De nyexaminerades behörighet till polisuppgifter tryggades till språkkunskapernas del, dvs. man fogade till ikraftträdelsebestämmelsen som gällde polisförvaltningens språkkunskapskrav (267/2005) ett nytt 3 moment, som trädde i kraft 6.5.2005. Enligt den tillämpas inte polisförvaltningsförordningens

bestämmelser i 16 a § 2 moment när en person som under tiden 1.5.2004–10.11.2006 har avlagt grundexamen för polis efter avläggandet av denna examen utnämns till en tjänst eller till ett tjänsteförhållande för viss tid som polisman och inte heller när personen övergår till en sådan annan tjänst eller till ett sådant annat tjänsteförhållande för viss tid som i fråga om språkkunskapskraven motsvarar den förstnämnda tjänsten eller tjänsteförhållande. Den första utnämningen fastställer alltså ifrågavarande personers behörighet till polisuppgifterna för språkkunskapens del, om de inte har vid ett annat sammanhang visad språkkunskap som bestämmelserna förutsätter. Under tiden 1.5.2004–10.11.2006 genomförde 17 kurser polisens grundexamen på finska och 3 kurser på svenska. Den första utnämningen fastställer således 907 personers behörighet till polisuppgifter för språkkunskapernas del. I praktiken har en del av personerna i fråga dock utfört språkexamen vid ett annat sammanhang.

De behörighetsvillkor som anges i polisförvaltningsförordningens 16 c § (257/2010) tillämpas inte när en person som genomför den period av arbetspraktik eller fältarbete som ingår i polisens grundexamen utnämns till ett tjänsteförhållande för viss tid som yngre konstapel.

Förvaltningsstrukturens inverkan på polisens språkliga status

Den statliga myndighetens språkliga status bestäms med stöd av språklagens 6 § enligt kommunernas språkliga indelning. Med enspråkiga myndigheter avses statliga myndigheter, vilkas ämbetsdistrikt omfattar enbart kommuner med samma språk. Med tvåspråkiga myndigheter avses statliga centralförvaltningsmyndigheter och andra myndigheter, vilkas ämbetsdistrikt omfattar kommuner som har olika språk eller minst en tvåspråkig kommun. Den språkliga statusen för en regional enhet vid en myndighet eller någon annan regional organisation bestäms enligt språkförhållandena i dess ämbetsdistrikt. Av särskilda skäl kan enspråkiga enheter eller avdelningar inrättas för den språkliga minoriteten inom ämbetsdistriktet.

Indelningen i en- och tvåspråkiga myndigheter inverkar både på individens språkliga rättigheter och på myndighetens språkliga skyldigheter. En tvåspråkig myndighets skyldighet att erbjuda tjänster på båda språken är mer omfattande än en enspråkig myndighets.

Under gällande språkkunskapskrav enligt språklagen, språkkunskapslagen samt polisförvaltningsförordningen har inom polisförvaltningen genomförts tre stora reformer av förvaltningsstrukturen, av vilka den första, dvs. PORA I samt den ännu pågående tredje, PORA III, har inverkat i hög grad speciellt på lokalpolisens verksamhetsområden och på så sätt på den språkliga ställningen.

Innan år 2009 fungerade i polisförvaltningen 90 polisrättningar, av vilka 73 var enspråkigt finskspråkiga och 17 tvåspråkiga, så att finska var majoritetsspråket på tolv (12) polisrättnings verksamhetsområde och svenska på fem (5) polisrättnings verksamhetsområde.

Som ett resultat av förvaltningsstrukturen PORA I bildade man de nuvarande 24 polisrättningarna vilka påbörjade sin verksamhet år 2009. Av dessa är 13 enspråkigt finska polisrättningar och resten (11) tvåspråkiga, med finska som majoritetsspråk. I fyra polisrättningar fungerar en enspråkig regional enhet: polisrättningarna i Mellersta Österbotten och Pedersöre, Västra Nyland, Österbotten och Egentliga Finland.

Under pågående beredningen av PORA III förvaltningsstrukturen har av de nuvarande polisrättningarna bildats 11 nya polisrättningar, som påbörjar sin verksamhet i början av år 2014. Av de nya 11 polisrättningarna är fem (5) enspråkigt finskspråkiga och sex (6) tvåspråkiga polisrättningar, där majoritetsspråket är finska. I tre polisrättningar fungerar en enspråkig svenskspråkig regional enhet, dvs. i polisrättningarna i Sydvästra Finland, Västra Nyland och Österbotten.

Enspråkiga (finska) polisrättningar 1.1.2014	Tvåspråkiga (finska som majoritetsspråk) polisrättningar 1.1.2014
Polisrättningen i Tavastland	Polisrättningen i Helsingfors
Polisrättningen i Östra Finland	Polisrättningen i Östra Nyland
Polisrättningen i Lappland	Polisrättningen i Sydöstra Finland
Polisrättningen i Uleåborg	Polisrättningen i Sydvästra Finland, med tvåspråkig (svenska som majoritetsspråk) regional enhet
Polisrättningen i Inre Finland	Polisrättningen i Västra Nyland, med tvåspråkig (svenska som majoritetsspråk) regional enhet
	Polisrättningen i Österbotten, med tvåspråkig (svenska som majoritetsspråk) regional enhet

Inom polisförvaltningen fungerar för tillfället fem nationella enheter; Centralkriminalpolisen, Rörliga polisen, Skyddspolisen, Polisyrkeshögskolan och Polisens teknikcentral som alla är tvåspråkiga (finska som majoritetsspråk). I början av nästa år läggs verksamheten vid två nationella enheter ner, dvs. Rörliga polisens verksamhet slås samman med lokalpolisen och Polisens teknikcentrals funktioner blir en del av Polisstyrelsen.

Tjänstemännens språkkunskapsbehörighet ändras inte i reformen av förvaltningsstrukturen

Som en följd av förvaltningsstrukturen förflyttas personalen från de polisenheter som läggs ner antingen till de polisenheter som fortsätter sin verksamhet eller till de nya som bildas. Den personal som utnämns till ordinarie tjänst eller tjänsteförhållande för viss tid kan förflyttas från en polisenhet

som nedläggs till en annan polisenhet oberoende av att den mottagande polisenhetens språkliga status är olika än den nuvarande enhetens.

Som en följd av förvaltningsstrukturreformerna bibehåller en tjänsteman som har ordinarie tjänst sin behörighet till sin tjänst då han flyttas till en annan polisenhet. Reformerna av förvaltningsstrukturen inverkar alltså inte på tjänstemannens språkkunskapsbehörighet på något sätt, dvs. polismannens språkkunskapsbehörighet grundar sig även efter förvaltningsstrukturreformen t.ex. på språkexambetyg eller annars på det sätt som tidigare beskrivits.

Ifall tjänstemannen inte har en ordinarie tjänst eller om han flyttas till följd av förvaltningsstrukturreformen i tjänsteförhållande på viss tid till en annan polisenhet, bibehåller personen behörigheten för språkkunskapskravens del till uppgiften tills dess att tidsfristen för tjänsten upphör. Om syftet är att fortsätta tjänsteförhållandet efter att tidsfristen upphör skall personen uppfylla de språkkunskapernas behörighetskrav som stadgats för uppgiften.

Av de nuvarande 13 enspråkigt finskspråkiga polisinsättningar förflyttas personalen från fyra (4) polisinsättningar till en ny tvåspråkig polisinsättning (med finska som majoritetsspråk) då PORA III förvaltningsstrukturreformen träder i kraft 1.1.2014. De fyra (4) polisinsättningarna i fråga har understrukits med gul färg i tabellen nedan.

Tvåspråkiga (finska som majoritetsspråk) polisinsättningar 1.1.2014	Tidigare polisinsättningar och regionala enheter i distriktet
Polisinsättningen i Helsingfors	Polisinsättningen i Helsingfors, tvåspråkig (finska som majoritetsspråk)
Polisinsättningen i Östra Nyland	Polisinsättningen i Östra Nyland, tvåspråkig (finska som majoritetsspråk)
	Polisinsättningen i Mellersta Nyland, enspråkig (finska)
Polisinsättningen i Sydöstra Finland	Polisinsättningen i Södra Karelen, enspråkig (finska)
	Polisinsättningen i Kymmenedalen, tvåspråkig (finska som majoritetsspråk)
Polisinsättningen i Sydvästra Finland, med tvåspråkig (svenska som majoritetsspråk) regional enhet	Polisinsättningen i Satakunta, enspråkig (finska)
Polisinsättningen i Västra Nyland, med tvåspråkig (svenska som majoritetsspråk) regional enhet	Polisinsättningen i Egentliga Finland, tvåspråkig (finska som majoritetsspråk) med en tvåspråkig (svenska som majoritetsspråk) regional enhet
	Polisinsättningen i Västra Nyland, tvåspråkig (finska som majoritetsspråk) med en tvåspråkig (svenska som majoritetsspråk) regional enhet
Polisinsättningen i Österbotten, med tvåspråkig (svenska som majoritetsspråk) regional enhet	Polisinsättningen i Södra Österbotten, enspråkig (finska)
	Polisinsättningen i Mellersta Österbotten och Pedersöre, tvåspråkig (finska som majoritetsspråk) med en tvåspråkig (svenska som majoritetsspråk) regional enhet
	Polisinsättningen i Österbotten, tvåspråkig (finska som majoritetsspråk) med en tvåspråkig (svenska som majoritetsspråk) regional enhet

Såsom tidigare har beskrivits bibehåller de polismän och väktare som arbetar i de fyra (4) polisinrättningarna i fråga behörigheten för språkkunskapens del till de nuvarande uppgifterna också efter 1.1.2014 i den nya polisenheten. Ifall tjänstemännen i fråga i fortsättningen söker sig till en ny uppgift inom polisenheten i fråga eller till en annan tvåspråkig polisenhet, i vilka det stadgats om behörighetskrav som gäller språkkunskaper, skall de uppfylla dessa behörighetskrav enligt bestämmelserna. Det ovannämnda gäller också fortsättandet av eventuella tjänsteförhållanden på viss tid. Då man granskar antalet berör det tidigare nämnda efter 1.1.2014 följande:

- Till Östra Nylands polisinrättning från Mellersta Nylands polisinrättning förflyttade 209 polismän, av vilka 16 är i tjänsteförhållande för viss tid (grundar sig på 09/2013 uppgifter).
- Till Sydöstra Finlands polisinrättning från Södra Karelens polisinrättning förflyttade 153 polismän, av vilka 8 är i tjänsteförhållande för viss tid (grundar sig på 09/2013 uppgifter).
- Till Sydvästra Finlands polisinrättning från Satakunta polisinrättning förflyttade 253 polismän, av vilka 24 är i tjänsteförhållande för viss tid (grundar sig på 09/2013 uppgifter).
- Till Österbottens polisinrättning från Södra Österbottens polisinrättning förflyttade 190 polismän, av vilka 30 är i tjänsteförhållande för viss tid (grundar sig på 09/2013 uppgifter).⁸

Sannolikt har en del av de ovannämnda 805 polismän redan nu behörighet att söka sig till polistjänster i en tvåspråkig polisenhet, dvs. de har till exempel visat sin språkkunskap i samband med studierna, utfört en språkexamen, arbetat i en ordinarie tjänst i en tvåspråkig polisenhet innan 1.5.2004 eller de har på ett annat sätt som tidigare beskrivits behörighet att söka sig till en polistjänst i en tvåspråkig polisenhet.

Det är inte möjligt att från polisförvaltningens personuppgiftssystem få noggranna uppgifter om hur många av de ovannämnda 805 polismän är behöriga att söka en polistjänst i en tvåspråkig polisenhet och hur många som saknar behörighet. Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning upprätthåller matrikeluppgifter men ur uppgifterna kan inte produceras behövliga numerära rapporter. Dessutom har man iakttagit att tjänstemännen underlåter att anmäla sina uppgifter till servicecentralen och således är alla matrikeluppgifter inte nödvändigtvis till alla delar uppdaterade.

---

⁸ Polstat, Henkilöfaktat 09/2013.

Polisförvaltningens arbetspråk samt de regionala enheternas status och uppgifter

Med stöd av språklagens 26 § är arbetspråket, dvs. det språk som används i den interna verksamheten, i alla polisenheter finska. För tillfället fungerar i fyra polisinrättningar (i början av år 2014 i tre polisinrättningar) en tvåspråkig regional enhet i enlighet med språklagens 6 § 2 moment, där svenska är majoritetsspråket. Således är språket som används i regionala enhetens interna verksamhet svenska.

Polisinrättningarnas regionala enheter har inte territoriell behörighet eller territoriellt ansvar, utan de förmån för verksamhetssektorerna eller personalen som stationerats i dessa ansvarar enligt sin befattningsbeskrivning för den dagliga operativa polisverksamheten inom sin egen sektor. Den regionala enhetens verksamhetssektors resultatstyrnings- och förmansförhållanden bestäms enligt polisinrättningens verksamhetslinjer och resultatdiskussionerna förs enligt verksamhetslinjerna. I de regionala enheterna har placerats en förman som hör till befälet vars uppgift är i huvudsak vid sidan av sina egna uppgifter sköta om den dagliga verksamheten så att speciellt den svenskspråkiga polisservicen tryggas. De regionala enheternas förmån har ansvar också beträffande utvecklingen av den svenskspråkiga servicen inom hela polisinrättningen. Den regionala enhetens förman är personaladministrativ förman endast i förhållande till sina egna underställda, inte för andra tjänstemän som placerats i den regionala enheten.

Lönetilläggen som betalas för språkkunskap som en del av polisens lönesystem

I polisförvaltningen har som en del av polisens lönesystem avtalats om språktillägg och språkkunskapsstillägg dvs. om lönetillägg som betalas för språkkunskaper. Förutsättningen för betalning av språktillägg eller språkkunskapsstillägg är att tjänsteuppdragen förutsätter språkkunskap, att språkkunskaperna är till betydlig nytta vid skötandet av uppgifterna och att språket används ständigt. De ovannämnda förutsättningarna skall förverkligas samtidigt.

Språktillägg

Tjänstemän till vilkas ämbetsdistrikt hör tvåspråkiga kommuner och vars arbetsuppgifter förutsätter behärskande av de båda inhemska språken, kan erläggas språktillägg för god muntlig förmåga och samt för god muntlig och skriftlig förmåga. Erhållet av tillägget förutsätter att tjänstemannen har ett intyg över god språkkunskap enligt förordningen av bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen eller ett kompensatoriskt intyg med stöd av ifrågakarande förordning i det andra inhemska språket som inte är

hans modersmål. Språktillägget betalas dock inte åt en tjänsteman till vilkens huvuduppgifter hör översättningsuppgifter mellan de inhemska språken.

Språkkunskapstillägg

Ifall annan språkkunskap än finska eller svenska är till betydlig nytta i tjänstemannens arbetsuppgifter och om han ständigt använder detta främmande språk, kan han erläggas språkkunskapstillägg för främmande språkets muntliga och skriftliga förmåga eller för muntlig förmåga skilt för varje språk. Språkkunskapstillägg erläggs dock inte om tjänstens eller befattningens behörighetsvillkor eller tjänsten eller befattningen till sin natur förutsätter kunskaper i främmande språk (t.ex. översättningsuppgifter) och inte heller för forskning på främmande språk av litteratur eller publikationer som hör till tjänsteuppgiften. Förutsättningen för att tillägget betalas är att språkkunskapen är i enlighet med allmänna språkexomens nivå 3, men den beviljande myndigheten kan fastställa en högre nivå om t.ex. arbetsuppgifternas natur förutsätter det.

2.4 Tillgång på polisservice på samiska

Enligt samiska språklagens (1086/2003) 1 och 2 § har samerna i grundlagen tillförsäkrad rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. I samiska språklagen stadgas om samernas rätt att använda sitt eget språk hos domstolar och andra myndigheter samt om det allmännas skyldighet att tillgodose och främja samernas språkliga rättigheter. Samernas språkliga rättigheter koncentreras i huvudsak till samernas hembygdsområde i norra delen av Lapplands län. Till hembygdsområdet hör Enontekis, Utsjoki och Enare kommuner samt en del av Sodankylä kommun.

Med samiska avses *nordsamiska*, *enaresamiska* eller *skoltsamiska*. Nordsamiska talar i Finland uppskattningsvis 2000 personer. Enaresamiska talar ca 300 personer såsom också skoltsamiska. De två sista språken talas i huvudsak i området av Enare kommun, som är Finlands enda fyrspråkiga kommun.⁹

---

⁹ Sametingets Internet-sidor Samediggi.fi 22.10.2013

Samiska språkområdena geografiskt

Enligt samiska språklagens 4 § och 12 § har en same rätt att alltid i sin egen sak eller i ett ärende där han eller hon hörs använda samiska hos de myndigheter som avses i samiska språklagen eller efter eget val också finska. Denna rätt har samer också utanför samernas hembygdsområde hos statliga myndigheter när dessa i egenskap av besvärsmyndigheter behandlar ärenden som har inletts hos myndigheterna inom hembygdsområdet. En myndighet får inte begränsa eller vägra beakta de språkliga rättigheter som följer av denna lag på den grund att en same även kan något annat språk, såsom finska eller svenska

I samiska språklagens 13 § stadgas att en stämningsansökan, en dom, ett beslut, ett protokoll eller någon annan handling skall på begäran ges en samisk part på samiska till den del saken gäller partens rätt, fördel eller skyldighet, utom då det är fråga om en handling som uppenbart inte påverkar avgörandet i saken.

Enligt samiska språklagens 8 § skall information som myndigheter riktar till allmänheten också ges på samiska. Myndigheternas meddelanden, kungörelser, anslag och annan information till allmänheten samt skyltar och för allmänheten avsedda blanketter med ifyllnadsanvisningar skall inom samernas hembygdsområde avfattas och ges också på samiska.

Förverkligande av polisservice på samiska

Enligt undersökningen om tillgång på språklig polisservice har två tredjedelar av dem som önskat sig service på samiska upplevt att de inte har fått service på samiska när de har varit i kontakt med polisen eller när de har använt polisens tjänster. De största utmaningarna med att få service på samiska var i

övervaknings- och larmverksamheten (polispatrulleringen) och i den elektroniska kundkontakten. Den bästa tillgången på service på samiska var i Utsjoki kommun och sämsta i Enare kommun. På basen av undersökningen är inom området för samisk efterfrågan tillgången på service på samiska relativt svagt, då man är i kontakt med polisen eller använder polisens tjänster.

I Lapplands polisinrättning arbetar för tillfället fyra personer (tre polismän och en byråsekreterare) som kan betjäna kunder på samiska. Deras språkkunskap är tillräcklig för att hjälpa till vid ifyllning av blanketter och delgivning av strafforder. I Lapplands polisinrättning finns inte sådana anställda som talar samiska som sitt modersmål. Förundersökningsprotokollen översätts till samiska av Sametinget. Enligt polisens erfarenhet är detta en synnerligen långsam och dyr process.

Lagen om varningsmeddelanden (466/2012) trädde i kraft i juni 2013. Enligt den skall varningsmeddelandena utfärdas på tre samiska språk, ifall meddelandet berör det samiska språkområdet. Kommunikationsavdelningen vid Lapplands regionförvaltningsverkets beredskapskommission har påbörjat i slutet av 2012 förberedelser genom vilka man förbättrar Lapplands myndigheters förmåga att producera tillräckligt snabbt och språkligt kvalitativa varningsmeddelanden på samiska. I juli 2013 har publicerats varningsmeddelandehandbokens samiska översättning, som till sin del hjälper vid upprättandet av samiska varningsmeddelanden. Handboken har översatts till alla tre i Finland använda samiska språk. De myndigheter som nämns i lagen om varningsmeddelanden ansvarar var och en för upprättandet av varningsmeddelanden på samiska.

Under arbete är en bilaga till varningsmeddelandehandboken där man har olika myndigheters modellfraser översatta till tre samiska språk. Yle Saame Radio deltar på så sätt att de är förpliktade att arrangera med 24/7 -principen uppläsning av varningsmeddelandet i radiosändningen. Redaktionens personal klarar inte av att utfärda varningsmeddelandet på samiska i radion. Det är överhuvudtaget inte tekniskt möjligt att lägga varningsmeddelanden på TextTV -sidan pga. de samiska bokstävernas specialtecken. YLE Saame och YLE:s kopplingscentral har kommit överens om en särskild praxis, där YLE Saames inskaffade frivilliga jourhavande kan användas för att läsa upp och förmedla samiska varningsmeddelanden.

YLE:s kopplingscentral har möjlighet att lägga varningsmeddelandets samiska version på YLE Saames webbsidor. De nyheter och meddelanden som läggs på webbsidorna överförs också till sociala medias system (Facebook och Twitter), som har på det samiska området ca 1000 mottagare.

3 Arbetsgruppens förslag till utveckling av språklig polisservice

Arbetsgruppen har uttömmande utrett saken och övervägt att följande åtgärder skulle avsevärt befrämja tillgången på språklig polisservice och åtgärderna kan rimligen genomföras med beaktande av polisens i lag stadgade övriga uppgifter.

3.1 Utvecklingsåtgärder som berör Polisstyrelsen

Planering av verksamhet och ekonomi, resultatstyrning och årsberättelse

Polisstyrelsen inkluderar säkerställandet av förverkligandet av språklig polisservice i planeringen av polisens verksamhet och ekonomi. Polisstyrelsen säkerställer att förverkligandet av språklig polisservice ingår i Polisstyrelsens och polisenheternas resultatavtal på det sätt som noggrannare förutsätts i resultatavtalet mellan inrikesministeriet och Polisstyrelsen. Polisstyrelsen bedömer i sin årsberättelse hur de språkliga rättigheterna har förverkligats.

Polisstyrelsens tjänst som ansvarsperson för språklig polisservice

Polisstyrelsen grundar en tjänst för utveckling, förverkligande och kontinuerlig uppföljning av språklig polisservice. Den utnämnda tjänstemannen fungerar som ansvarsperson för språklig polisservice. Ansvarspersonen för språklig polisservice fungerar i samarbete med det nätverk som polisenheternas språkliga kontaktpersoner bildar. Tjänstens arbetsuppgifter förutsätter minst goda kunskaper i svenska.

Nationalspråksstrategin och införande av de praktiska verktygen

Polisstyrelsen ökar båda nationalspråkens synlighet i sin verksamhet genom att tillämpa nationalspråksstrategins praktiska verktyg. Polisstyrelsen ger anvisningar till polisenheterna om införande och iakttagande till tillämpliga delar av nationalspråksstrategins arbetsverktyg.

Polisens språkliga delegation

I Polisstyrelsen påbörjar sin verksamhet *polisens språkliga delegation* som leds av polisöverdirektören. Ansvarspersonen för språklig polisservice fungerar som delegationens sakkunnigsekreterare. Till kommissionen tillkallas nätverket som polisenheternas språkliga kontaktpersoner bildar samt sakkunniga

med anknytning till nationalspråken, samiska språken och teckenspråken. Delegationen sammanträder på kallelse av Polisstyrelsen.

Lednings- och lägescentralerna

Språkkunskaperna i polisens ledningscentraler och lägescentraler skall säkerställas, eftersom det till ledningscentralernas och lägescentralernas uppgifter hör bl.a. utfärdande av varningsmeddelanden på båda nationalspråken. Ledningscentralernas och lägescentralernas uppgift kan i mera omfattande händelser vara skötande om extern kommunikation och information på olika språk även tillsammans med kommunikationens beredskapsfunktion.

Blanketter på samiska

Polisens blanketter är inte tillgängliga på samiska. Polisstyrelsens blankettarbetsgrupp säkerställer omgående översättningen av de vanligaste blanketterna till de samiska språken.

Undervisningsuppdrag inom polisens lönesystem (föreläsningsarvode)

Inrikesministeriet har 13.1.2011 utfärdat en förskrift (SMDnr/2010/2013) gällande föreläsningsarvodet och motsvarande inom förvaltningsområdets ämbetsverk och inrättningar. Enligt inrikesministeriets föreskrift ska inga särskilda föreläsningsarvodet utbetalas då förvaltningsområdets personal verkar som föreläsare, instruktör eller motsvarande vid tillställningar som ordnas av det egna förvaltningsområdet i till exempel läroanstalter eller ämbetsverk.

Polisstyrelsen har 12.12.2011 utfärdat en förtydligande anvisning som gäller polisförvaltningens föreläsningsarvodet inom polisförvaltningen (2020/2011/3580). Polisförvaltningens anvisningar följer riktlinjerna i inrikesministeriets föreskrift och enligt den ska inget särskilt bidrag utbetalas.

Polisstyrelsen har 13.5.2013 utfärdat en anvisning om undervisningsuppdrag inom polisens lönesystem (2020/2013/2100), enligt vilken undervisningsuppdragen för befäl och högsta ledningen (15-serien, ämbetsverkens chefer eller motsvarande ledningsuppdrag) ingår i regel alltid till tjänsteplikterna och beaktas inte som separata kravfaktorer då uppgiftens kravnivå bedöms. Utbetalningen av undervisningstillägg kräver alltid en motiverad anledning och är endast aktuell i undantagsfall.

Man har iakttagit att det är svårt att få instruktörer till krävande språkliga undervisningstillfällen eftersom föreläsningsarvode inte utbetalas. Återställandet av föreläsningsarvodena skulle främja tillgången på språklig polisservice.

3.2 Utvecklingsåtgärder som berör polisenheterna

Polisenheternas nätverk för språkliga kontaktpersoner

Som en följd av den nya organisationsstrukturen grundas polisenheternas nätverk för språkliga kontaktpersoner och nätverket instrueras i sin uppgift, bl.a. med hjälp av slutsatserna i denna rapport. Nätverket koncentrerar sig i huvudsak på ärenden som gäller nationalspråken finska och svenska, samiska och teckenspråk. I resultatavtalet förutsatta bedömningen och utvecklingen av den regionala enhetens verksamhet kopplas till en del av nätverkets uppgifter.

Centraliserad svenskspråkig polisservice

I Österbottens polisinrättning, Vasa huvudpolisstation, grundas en centraliserings- och stödfunktion för svenskspråkig polisservice. Denna centraliseringsfunktion betjänar alla polisenheter i svenskspråkiga ärenden. Funktionen säkerställer tillgången på svenskspråkig polisservice och upprätthåller lägesbilden av tillgången och utvecklar samarbetet med intressentgrupper tillsammans med Polisstyrelsen. Dessutom ger funktionen och den person som ansvarar för den i mån av möjlighet rekommendationer om rätt språk och språkutbildning samt inom ramen för resurserna utför översättningsarbeten. Minimiresursen är en heltidsanställd tvåspråkig person som har en utbildning på högskolenivå.

Förverkligande av regionala enheternas uppgifter

I anknytning till den tidigare genomförda reformen av polisens förvaltningsstruktur (PORA I) grundade man med stöd av statsrådets förordning om distrikten för polisinrättningarna i häradena (15.11.2007) fyra regionala enheter i enlighet med språklagens 6 § 2 moment:

- Vid polisinrättningen i Västra Nylands härad finns en regional enhet som har Raseborgs härad som sitt distrikt.
- Vid polisinrättningen i Mellersta Österbottens och Pedersöre härad finns en regional enhet som har Pedersöre härad som sitt distrikt.
- Vid polisinrättningen i Österbottens härad finns en regional enhet som har Korsholms och Närpes härad som sitt distrikt.
- Vid polisinrättningen i Egentliga Finlands härad finns en regional enhet som har Åbolands härad som sitt distrikt.

De regionala enheterna har grundats av de nuvarande tvåspråkiga häradena som har svenska som majoritetsspråk. Deras språkliga status (tvåspråkig med svenska som majoritetsspråk) och arbetsspråk (svenska) bibehölls således. I

dessa regionala enheter har man utnämnt en förman som hör till befälet. De regionala enheterna ansvarar för förverkligandet av polisverksamheten så att särskilt den svenskspråkiga polisservicen tryggas. De regionala enheternas förmän har tilldelats ansvar för utvecklande av hela polisinrättningens svenskspråkiga service.

Polisenheterna skall binda i språklagens 6 § 2 moment nämnda polisens regionala enheter, på ett sätt som noggrannare bestäms i polisenheternas interna reglemente och arbetsordning, till att förverkliga redan den tidigare föreskrivna uppgiften om att trygga svenskspråkig polisservice. Polisenheterna kan med stöd av sin direktionsmakt påföra de regionala enheterna ansvar att trygga den svenskspråkiga polisservicen bl.a. genom att ge översättningsservice eller annan service som befrämjar förverkligandet av språklig polisservice.

Centraliserad samiskspråkig polisservice och utveckling av tolkningstjänster

I Lapplands polisinrättning grundas en centraliserings- och stödfunktion för samiskspråkig polisservice. Denna centraliseringsfunktion betjänar alla polisenheter i samiskspråkiga ärenden. Funktionen säkerställer tillgången på samiskspråkig polisservice och upprätthåller lägesbilden av tillgången och utvecklar samarbetet med intressentgrupper tillsammans med Polisstyrelsen. Funktionen kunde vara gemensam med Gränsbevakningsväsendet och Tullen.

För utvecklande av tolkningstjänster för att trygga polisservice på samiska skall av staten bekostade tolkars antal ökas t.ex. i anslutning till Sametinget. Dessutom skall övervägas ett särskilt anslag för tolknings- och översättningstjänster.

Anställning och språkkunskaper i arbetet

Tjänstemännens språkkunskaper förbättras genom att betona betydelsen av nationalspråkens faktiska kunskap vid anställning och genom att sörja för upprätthållande av språkkunskaperna genom att rikta resurser på språkutbildning, eftersom språkkunskap är en del av yrkesskickligheten.

Arbetsrotation och planering av arbetsskift

Polisenheterna skall möjliggöra arbetsrotation också som ett medel för att utveckla språkkunskapen. Vid planering av arbetsskift och patrullering skall i mån av möjlighet iaktas tjänstemännens faktiska språkkunskapsnivå och förverkligandet av medborgarnas grundläggande rättigheter.

Upprätthållande av lägesbilden av språklig polisservice

Polisenheterna skall upprätthålla en lägesbild om hur språklig polisservice förverkligas genom att följa med de högsta laglighetsövervakarnas avgörandepraxis samt hur massmedierna och sociala medierna behandlar och bedömer förverkligandet av polisens språkliga service på svenska och samiska språken.¹⁰

Polisenheternas rapporteringsskyldighet

- Polisenheterna skall årligen följa med hur språklig polisservice förverkligas och detta skall rapporteras till Polisstyrelsen.
- Polisenheterna skall samla och föra statistik över feedback från kunder och ur laglighetsövervakningens material som gäller förverkligande av språkliga rättigheter. Om detta skall årligen rapporteras till Polisstyrelsen.
- Polisenheterna skall i samband med riksomfattande temaövervakningar samla feedback om språkliga rättigheter av de personer som övervakningen riktats mot.

3.3 Utvecklingsåtgärder som berör Polisyreshögskolan

Intagning till utbildningen

Genom rekrytering som riktas mot grundskolor och gymnasium samt den svenskspråkiga garnisonen strävar man till att öka antalet svenskspråkiga samt också samiska sökanden till polisutbildningen.

Arbets- och fältpraktik i tvåspråkig polisenhet

Vid planeringen av genomförandet av polisens grundexamens period av arbetspraktik och fältarbete skall beaktas studerandens utvecklande av språkkunskaper och perspektivet för utvecklande av polisens språkliga service.

Språkundervisningen i polisutbildningen

I polisens grundexamens undervisning ingår för närvarande 81 timmar undervisning i svenska. Underbefälsstudierna innehåller ingen undervisning i svenska språket. Befälsexamen innehåller undervisning i svenska i en omfattning av 3 studiepoäng samt dessutom förberedande studier för dem som inte klarar av utgångsnivåtestet på tillräcklig nivå.

---

¹⁰ I JO:s berättelse från år 2012 har samlats avgörandepraxis gällande språkfrågor fr.o.m. sidan 320.

Polisutbildningens examensstruktur förnyas år 2014. I fortsättningen utför alla nya poliser polisens grundexamensutbildning på yrkeshögskolenivå. Vid förnyandet av examensstrukturen uppbyggs läroplanerna på nytt och i detta sammanhang skall språkstudiernas omfattning granskas i relation till de språkkunskapskrav som föreskrivs för polistjänster samt utvecklande av polisens språkliga service med tanke på medborgarnas grundläggande rättigheter.

Ordnande av fortbildning

Språkundervisningen skall ökas i den fortbildning som erbjuds i Polisyrkeshögskolan. Vid genomförandet skall beaktas flexibelt lärande och nätstudier.

Mottagande av språkexamen

Polisyrkeshögskolans möjligheter att möjliggöra eller ordna språkexamen för polisförvaltningens personal skall utredas i samarbete med Polisstyrelsen, Polisyrkeshögskolan och Utbildningsstyrelsen.

3.4 Utvecklingsåtgärder som berör polisens kommunikation

Polisens kommunikation och hemsidornas innehåll

Polisstyrelsens avdelning för kommunikation i samarbete med Polisstyrelsens ansvarsperson för språklig polisservice och polisenheternas språkliga nätverk säkerställer att innehållet i polisens meddelanden och hemsidor följer språklagstiftningens krav och nationalspråksstrategins rekommendationer.

Polisenheterna ansvarar till sin del för att innehållet i meddelandena och hemsidorna följer språklagstiftningens krav och nationalspråksstrategins rekommendationer.

Videor som främjar tillgången på språklig service på webbsidan poliisi.fi

För att främja tillgången på språklig service kompletterar Polisstyrelsens avdelning för kommunikation i samarbete med Polisstyrelsens ansvarsperson för språklig polisservice och polisenheternas språkliga nätverk till poliisi.fi -webbplatsen videor på nationalspråken, nordsamiska samt teckenspråk med följande innehåll:

- Ansökan om pass
- Ansökan om identitetskort
- Ansökan om skjutvapentillstånd
- Anmälan om brott

3.5 Slutord

Servicenivåundersökningen som genomförts på uppdrag av Polisstyrelsen och arbetsgruppen samt KPMG Ab:s undersökningsresultat ger information i realtid som stöder ordnandet av språklig polisservice. Syftet med undersökningen har varit att få analyserad information om den nuvarande servicenivån.

Utvecklingsåtgärderna ovan har presenterats i form av förslag till praktiska lösningar. Efter att ha insatt sig i saken har arbetsgruppen konstaterat att man även inom polisen har fäst uppmärksamhet vid de språkliga rättigheterna de senaste åren mer än tidigare. Främjande av de språkliga rättigheterna är en del av förverkligandet av grundläggande och mänskliga rättigheter och man anser det vara viktigt inom polisförvaltningen.

En noggrannare analysering och nyttjande av undersökningsresultatet och arbetsgruppens slutsatser är i betydande ställning då Polisstyrelsens ansvarsperson för språklig polisservice och polisenheternas nätverk påbörjar sitt arbete, i vilket tillgång på språklig polisservice skall fortfarande förbättras. Förutom styrningsdokumentens viktiga betydelse skall språklig service beaktas på förvaltningens alla nivåer så att den strategiska nivåns planer uppnår den praktiska nivån.

Arbetsgruppen har enligt uppdraget koncentrerat sig på begränsade språkgrupper. I framtiden skall, för att befrämja språklig polisservice, i utvecklingsarbetet också beaktas polisens internationella verksamhet, andra minoritetsspråk samt polisens verksamhetsbehov: östtrafiken ökar sannolikt också behovet för språkkunskaper i ryska. De ovan presenterade utvecklingsåtgärder som siktar på att förbättra tillgången på språklig polisservice förutsätter för förverkligande tillräckliga ekonomiska och personalresurser.

4 Källor

Rättslitteratur och officiella källor

Nationalspråksstrategin, statsrådets principbeslut 4/2012

Inrikesministeriets och Polisstyrelsens resultatavtal för år 2013

Inrikesministeriets utredning SMDnro/2013/111, daterad 31.1.2013

Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen.
Justitieministeriet 2013

Författningar och förarbeten

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av grundlagarnas stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna RP 309/1993

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ny språklag och lagstiftning som har samband med den RP 92/2002

Grundlagsutskottets utlåtande GrUU 9/2002

Språklagen (423/2003)

Lag om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003)

Finlands grundlag (731/1999)

Polisförvaltningsförordning (286/2004)

Polisförvaltningsförordning (1032/2006)

Samisk språklag (1086/2003)

Lag om varningsmeddelanden (466/2012)

Statsrådets förordning om bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen (481/2003)

Undersökningar, rapporter, utredningar, statistik

Riksdagens justitieombudsmans berättelse år 2012, JO 2012

Statsminister Katainens regeringsprogram

Internet-sidor

Sametingets Internet-sidor Samediggi.fi 22.10.2013

5 Bilagor

- 5.1 KPMG Ab: Tillgången på språklig service i samband med polisens tjänster 2013 slutrapport**

- 5.2 Nationalspråksstrategin och praktiska verktygen**

ISSN-L: 1798-7121

ISSN (tryckt): 1798-7121

ISSN (elektronisk) 2242-5640

ISBN (tryckt): 978-952-491-535-9

ISBN (elektronisk): 978-952-491-536-6

Polisstyrelsens publikationer på nätet: www.poliisihallitus.fi/julkaisut

Tryckeri: Kopijyvä

Esbo 2013